VOORLICHTING & EDUCATIE

voorlichting *educatie*

NATIONALE PARKEN

Basisdocument IVN
2002-2007

IVN
Plantage Middenlaan 2c
Amsterdam

augustus 2002

INHOUDSOPGAVE

PAGINA

Voorwoord 3

1. Nationale Parken in Nederland 4
   1.1 Nationale Parken beleid 4
   1.2 Bestuurlijke structuur van Nationale Parken 4
   1.3 Het IVN en Nationale Parken 4
   1.4 Doelstellingen Voorlichting en Educatie 5

2. Voorlichting en Educatie in de Nationale Parken door het IVN tot 2007 7
   2.1 Effecten, meerwaarde van Voorlichting en Educatie en doelgroepen tot 2007 7
   2.2 Inhoud van Voorlichting en Educatie voor de komende jaren tot 2007 7
   2.3 Uitvoering in de periode van 2002 tot 2007 8
      2.3.1 Basisactiviteiten 8
      2.3.2 Nieuwe ontwikkelingen 8

3. Financiën en Interne organisatie 9
   3.1 Financiën en personele inzet 9
   3.2 Taken van de coördinator en de medewerker Voorlichting en Educatie 9
   3.3 Landelijke coördinatie 9
   3.4 Werkgeverschap en opdrachtgeverschap 11

4. Relatie Samenwerkingsverband Nationale Parken en Ministerie van LNV 12

Bijlagen

A. Meerjarenplan 2002-2007 13
B. Gerealiseerde Beleidsdoelstellingen Voorlichting en Educatie tot 2001 16
C. Hoofdtaken van coördinatoren en medewerkers V&E 20
D. Begroting en personele bezetting Nationale Parken 2002 21
E. Inhoud basispakket Nationale Parken 22
F. Wat is Natuur- en Milieueducatie? 23

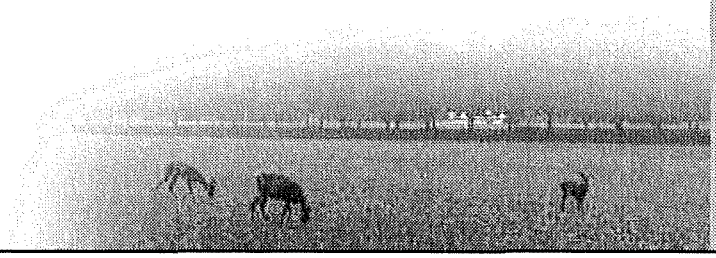

VOORWOORD

Voor u ligt het basisdocument van het IVN 'Voorlichting en Educatie in Nationale Parken' voor de jaren 2002 - 2007. Het IVN geeft vorm aan Voorlichting en Educatie voor alle Nationale Parken in Nederland. In ieder Nationaal Park is een coördinator Voorlichting en Educatie werkzaam. In de meeste Nationale Parken is ook een medewerker Voorlichting en Educatie. Alle medewerkers zijn professionals op het gebied van Voorlichting en Educatie. De coördinatoren en medewerkers werken in de Nationale Parken nauw samen met de leden van het Overlegorgaan, de terreinbeheerders, lokale (NME) groepen en alle andere betrokkenen in het gebied.

Het IVN werkt voortdurend aan verbetering en vernieuwing van de Voorlichting en Educatie in en rondom de Nationale Parken. Maar het IVN beperkt zich niet alleen tot Voorlichting en Educatie. Zo hebben de provinciale directeuren ook zitting in de Overlegorganen (of adviseren de Overlegorganen) van de diverse Nationale Parken. En het IVN is vertegenwoordigd bij het SNP (Samenwerkingsverband Nationale Parken). Hiermee heeft het IVN ook inbreng in het beleid van de doelstelling Voorlichting en Educatie binnen de Nationale Parken, de ontwikkeling ervan en de activiteiten en plannen binnen de Parken.

In dit plan staan nieuwe activiteiten centraal, gebaseerd op opgedane ervaringen en inzichten. Het stelsel van Nederlandse Nationale Parken begint steeds meer volgroeid te worden. De Nationale Parken hebben een belangrijke rol met specifieke doelstellingen. Zij worden niet voor niets gekenschetst als 'de parels van Nederland'.

Het beleid van het ministerie van LNV, o.a. de nota 'natuur voor mensen, mensen voor natuur' biedt zeker aanknopingspunten voor Voorlichting en Educatie in de Nationale Parken. We doelen dan op bijvoorbeeld de Robuuste Verbindingen, Ecologische Hoofdstructuur en de Biodiversiteit.

Nationale Parken maken ook deel uit van het bewegende beleidsveld van de andere betrokken overheden zoals gemeenten, provincies en waterschappen. Activiteiten op het terrein van Voorlichting en Educatie zullen ook steeds in beweging blijven, juist om aan te kunnen sluiten bij die ontwikkelingen.

Dit plan is samengesteld door het IVN, om helder aan te geven waar het IVN staat in de Nationale Parken en op welke terreinen wij onze visie verder gaan uitwerken.

Samen werken aan onze visitekaartjes van de Nederlandse natuur!

IVN
Jurr van Dalen, directeur

1. NATIONALE PARKEN IN NEDERLAND

1.1 Nationale Parken Beleid

In 1980 verscheen de nota Nationale Parken Beleid van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV). Aanleiding voor het uitbrengen hiervan was de behoefte om waardevolle natuurgebieden veilig te stellen en te bewaren voor de toekomst. In 1969 zijn er internationale afspraken gemaakt tijdens de wereldconferentie in New Delhi van de IUCN van de Verenigde Naties. Nederland heeft deze ook ondertekend. In 1989 werd het eerste Nationaal Park in Nederland ingesteld, te weten Schiermonnikoog. De definitie van een Nationaal Park in Nederland luidt als volgt (definitie door IUCN):

'Een Nationaal Park is een aaneengesloten terrein van tenminste 1000 hectare, bestaande uit natuurterreinen zoals wateren en/of bossen met een bijzondere gesteldheid en planten- en dierenleven. Er zijn goede mogelijkheden aanwezig voor zonering van het recreatief medegebruik. Nationale Parken kunnen ook cultuurgronden (=landbouwgronden) omvatten voor zover deze zijn aangewezen als Relatienotagebieden of als natuurontwikkelingsgebieden. Doel van het beheer is instandhouding en/of ontwikkeling van de aanwezige ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische hoedanigheden. Daarbij worden mogelijkheden geschapen voor kennisnemen en genieten van de schoonheid en de andere waarden van het gebied. Bij de inrichting en het beheer zullen in beginsel steeds het behoud van aanwezige waarden en het openhouden van de mogelijkheden tot herstel en ontwikkeling van zowel het landschapsschoon als van de natuurwetenschappelijke waarden prevaleren boven alle andere ontwikkelingen.'

Bij het tot stand komen van het Nationale Parken beleid heeft het ministerie van LNV vier doelstellingen geformuleerd:

1 intensiveren van natuurbehoud en natuurontwikkeling
2 stimuleren van mogelijkheden om mensen hiervan te laten kennisnemen (voorlichting en natuur- en milieueducatie)
3 bevorderen van mogelijkheden om mensen ervan te laten genieten (natuurgerichte recreatie)
4 bevorderen van wetenschappelijk onderzoek

Het regeringsbeleid is gericht op het tot stand komen van een stelsel van 21 Nationale Parken. Op dit moment (2002) zijn 18 Nationale Parken ingesteld (waarvan er 8 in oprichting zijn). Deze Parken maken deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De parken bieden samen een representatief beeld van de Nederlandse natuur.

1.2 Bestuurlijke structuur van Nationale Parken

Wanneer een gebied wordt aangewezen als Nationaal Park, start er eerst een oprichtingsperiode. Tegelijk met de instelling tot Nationaal Park in oprichting installeert de Minister van LNV een Overlegorgaan. In het Overlegorgaan zijn alle eigenaren, beheerders en bestuurders vertegenwoordigd die taken of verantwoordelijkheden hebben in het parkgebied. De voorzitter is onafhankelijk en wordt door de Minister aangewezen. Tot de verantwoordelijkheden van het overlegorgaan behoort de zorg voor de Coördinatie Voorlichting en Educatie over het betreffende Nationaal Park i.o. Het meerjarenplan Voorlichting en Educatie dient te worden vertaald in jaarprogramma's. In ieder Nationaal Park i.o. wordt een coördinator Voorlichting en Educatie aangesteld. Tevens is in de meeste Nationale Parken een medewerker Voorlichting en Educatie werkzaam. Deze medewerkers zijn in dienst van het IVN. De kosten hiervoor worden vanuit het Ministerie van LNV rechtstreeks betaald aan het IVN. Het IVN heeft binnen de Nationale Parken een adviserende functie op het gebied van Voorlichting en Educatie. Het Overlegorgaan is opdrachtgever voor deze functie, het IVN opdrachtnemer. De coördinator Voorlichting en Educatie adviseert het Overlegorgaan over dit taakgebied en stelt het meerjarenplan en de jaarplannen op. De activiteiten genoemd in deze plannen worden door de coördinator (en eventueel medewerker) uitgevoerd of gecoördineerd, in samenwerking met leden van het Overlegorgaan, beheerders en andere betrokken partijen in het gebied. Deze activiteiten geven ondersteuning aan het bestuurlijk draagvlak van het Nationaal Park. Er wordt door ieder Nationaal Park ook een werkgroep Voorlichting en Educatie ingesteld. Deze werkgroep bestaat onder andere uit voorlichters van de betrokken organisaties. De provinciaal directeur van het IVN Consulentschap is voorzitter van deze werkgroep, de coördinator is secretaris. De werkgroep bespreekt de jaarplannen en de uitvoering hiervan.

1.3 Het IVN en Nationale Parken

Wat is het IVN?
Het IVN, Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie. Het IVN werkt aan het vergroten van de betrokkenheid van mensen bij natuur en milieu gericht op een duurzame samenleving. Het IVN kent een vereniging en een beroepsorganisatie. De activiteiten komen rechtstreeks ten goede aan natuur, milieu en landschap of komt tot uiting via diverse samenwerkingsverbanden met andere organisaties. Verspreid over Nederland telt de beroepsorganistie van het IVN 11 Provinciale Consulentschappen. De vereniging kent 177 plaatselijke vrijwilligersafdelingen. Kortom: ruim 120 medewerkers en 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van voorlichtende en educatieve activiteiten voor jong en oud. Een van de werkvelden is de Voorlichting en Educatie in de Nationale Parken.

Het IVN is de grootste landelijke organisatie voor natuur- en milieueducatie. Het biedt een platform voor afstemming en overleg op het gebied van natuur- en milieueducatie, en tracht continu natuur- en milieueducatie in te bedden in provinciale en landelijke organisatiestructuren.

IVN en Nationale Parken
Door de kennis en ervaring bij het IVN op het gebied van natuur- en milieueducatie en voorlichting is het de organisatie die deze taken binnen de Nationale Parken in Nederland waarborgt. Vanuit de beroepsorganisatie van het IVN worden werkcontacten onderhouden met natuur- en milieucentra, terreinbeheerders, overheden, natuurorganisaties en vrijwilligers. Al deze werkcontacten vormen onder andere input voor de activiteiten in de Nationale Parken. Het IVN heeft een onafhankelijke rol in het Nationaal Park doordat ze geen terreineigenaar is of andere eigendomsbelangen heeft.
Alle coördinatoren en (de meeste) medewerkers Voorlichting en Educatie zijn in dienst van het IVN.

Het IVN zorgt voor:
- *werkoverleg, coaching*
- *deskundigheidsbevordering*
- *beleidslijnen uitzet van de taken in de Nationale Parken*
- *mogelijkheden om te komen tot vernieuwing op het gebied van Voorlichting en Educatie*

1.4 Doelstellingen Voorlichting en Educatie vanuit LNV

Onder 1.1. worden de vier doelstellingen van het ministerie van LNV genoemd ten aanzien van het Nationale Parken beleid. De volgende aandachtspunten vallen volgens het ministerie van LNV onder natuur- en milieuvoorlichting, educatie en natuurgerichte recreatie (Nota Nationale Parken Beleid 1980 en het werkdocument Voorlichting en Educatie Nationale Parken.

Natuur- en milieuvoorlichting en Educatie:
- *beleidsondersteunende instrumenten*
- *voorbeeldfunctie in natuur- en milieueducatie*
- *spin-off in de ruime omgeving van het Nationaal Park om mensen bewust te maken van natuur en landschap*

Natuurgerichte recreatie:
- *Nationale Parken hebben een sociale functie*
- *behouden en gericht ontwikkelen van vormen van recreatief medegebruik van natuur en landschap, echter binnen de grenzen die behoud en ontwikkeling van de natuur toelaten*
- *door Voorlichting en Educatie recreant de waarde van het gebied laten inzien. Hierbij wordt ingespeeld op zorg en betrokkenheid van de recreant voor de omgeving.*
- *extra aandacht voorzieningen gehandicapten*

Nationale Parken maken deel uit van het algemene beleid van LNV. Zo willen we hier de nota 'Mensen voor Natuur en Natuur voor mensen' noemen, waarin de Nationale Parken worden genoemd. Raakvlakken hebben EHS, Robuuste Verbindingen en Biodiversiteit. Binnen extra impuls bezoekerscentra speelt ook Nationale Parken een rol. Een relatie tussen bezoekerscentra en Voorlichting en Educatie is dan ook duidelijk aanwezig. LNV heeft het programma Leren voor Duurzaamheid geïnitieerd. Belangrijke kenmerken zijn meer samenwerking tussen organisaties – overheden – bedrijven, maatschappelijke verankering en bestuurlijke integratie. Onderdelen die ook binnen de V&E van Nationale Parken aan de orde komen.

Doelgroepen in Nationale Parken benoemd door LNV

Doelgroep	Intermediaire doelgroepen	Einddoelgroep	Resultaten in NP
Onderwijs	Leerkrachten en NME-centra	Leerlingen primair onderwijs en voortgezet onderwijs	Er is een aanbod voor scholen ontwikkeld dat in de meeste NP wordt gebruikt
Vrijwilligers	Lokale groepen	Lokale bevolking/inwoners	Via scholing van en informatie aan vrijwilligers(groepen) wordt hieraan in de meeste NP gewerkt
Organisaties binnen het Nationaal Park	Natuurbeherende instanties, gemeenten en andere grondeigenaren in het gebied van het Nationaal Park	Achterban van deze organisaties en instanties	Door activiteiten en excursieskrijgt deze doelgroep informatie en voorlichting
Recreatie	Recreatieondernemers	Recreanten	Via regionale media wordt deze doelgroep geïnformeerd over het NP. Door activiteiten als Open Dag en excursies wordt men betrokken bij het NP.
Bevolking	Bestuurders Lokale en regionale pers	Lokale bevolking/inwoners Minder validen	

De bezoekerscentra die vaak door terreinbeheerders worden beheerd vormen in feite ook een intermediaire groep. Voorlichtings- en educatie-activiteiten vinden ook via die weg plaats.

Bij de opstelling en uitvoering van de jaarplannen Voorlichting en Educatie worden deze doelstellingen als uitgangspunt genomen. Uiteraard in nauw overleg met de Overlegorganen, die deze jaarplannen accorderen.
Een goede relatie tussen de coördinatoren en medewerkers Voorlichting en Educatie van de Nationale Parken en de intermediaire doelgroepen is van essentieel belang om de betrokkenheid van de lokale en regionale bevolking bij het Nationaal Park te vergroten en het draagvlak voor natuurbehoud en natuurontwikkeling te versterken. Door een goede relatie met intermediaire doelgroepen en door hen van de juiste informatie en de juiste inzichten te voorzien, kan een breder publiek actief bereikt worden dan de coördinator en medewerker alleen zouden kunnen. De intermediaire doelgroepen vormen een belangrijke groep voor de Voorlichting en Educatie activiteiten in het Nationaal Park. In de jaarplannen van de Nationale Parken wordt deze doelgroep expliciet genoemd. Het beleid en de activiteiten worden o.a. gericht op deze doelgroep. Per Nationaal Park kunnen er verschillen zijn in de diverse doelgroepen. Dit is uiteraard afhankelijk van het beleid van het betreffende Nationaal Park en de daaruit voortvloeiende jaarplannen.

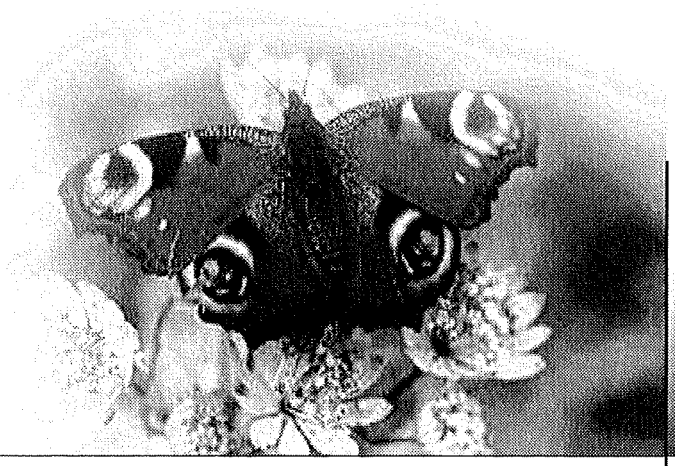

2. VOORLICHTING EN EDUCATIE IN DE NATIONALE PARKEN DOOR HET IVN TOT 2007

2.1 Effecten, meerwaarde van Voorlichting en Educatie en doelgroepen tot 2007

In het beleidsplan 1997 - 2000 van het IVN over Nationale Parken is aangegeven welke rol het IVN heeft binnen de Nationale Parken en wat de doelstellingen zijn. Vanuit dit plan, en de ervaringen opgedaan in deze periode, is het IVN gekomen tot dit basisdocument dat deels een terugblik en anderzijds een vooruitblik kent.

Uiteraard is dit plan gebaseerd zowel op het IVN beleid als de missie van het IVN. Het vergroten van de betrokkenheid van mensen bij natuur en milieu, gericht op een duurzame samenleving.

Effecten van Voorlichting en Educatie
Nationale Parken zijn de visitekaartjes van de Nederlandse natuur. Hier zal ook in de toekomst voor moeten worden gezorgd. Belangrijk is dat de activiteiten uiteindelijk leiden tot een andere wijze van gedrag en handelen. Voorlichting en communicatie, kennis, inzicht, educatie, participatie en draagvlak zijn daarin onontbeerlijke instrumenten. Deze instrumenten zijn onder te brengen onder de noemer leerprocessen over natuur en milieu of sociaal instrumentarium. Hiermee wordt beoogd dat deze instrumenten effect hebben op het handelen van mensen en de keuzes die gemaakt worden ten aanzien van natuur en milieu. Doordat mensen in aanraking komen met de natuur, de natuur kunnen beleven, kan eerder de waardering en de betrokkenheid toenemen. Doel hiervan is een groter draagvlak voor natuurbehoud en natuurontwikkeling creëren.

Meerwaarde
Met meerwaarde wordt hier het positieve effect bedoeld dat bereikt wordt voor natuur en landschap in een specifiek gebied, door voorlichting, educatie en onderzoek in en over het gebied.
Voorlichting en Educatie is één van de belangrijkste instrumenten om de meerwaarde van het totale Nationale Parken stelsel aan te geven. Maar de meerwaarde is tweeledig. Aan de ene kant dus Voorlichting en Educatie, aan de andere kant de meerwaarde van het IVN voor de Nationale Parken doordat er een landelijke eenheid ontstaat.

De meerwaarde wordt onder anderen bereikt door:
- *Coördineren van Voorlichting en Educatie. Alle betrokkenen zorgen hierdoor (zoveel als mogelijk) voor een eenduidige communicatie en er is samenwerking op het gebied van Voorlichting en Educatie.*
- *Planmatig werken aan natuur- en milieueducatie bijvoorbeeld via meerjarenplannen en jaarplannen.*
- *Door middel van activiteiten steeds meer zorg en betrokkenheid creëren bij het Nationale Park.*
- *Door middel van voorlichting belangstelling en maatschappelijk draagvlak creëren voor behoud en beheer van de in het Nationale Park aanwezige natuur- en landschapswaarden.*
- *Door de uitgekiende communicatiestrategie kunnen Nationale Parken individueel, maar ook gezamenlijk via het SNP, de maatschappelijke betrokkenheid aanzienlijk vergroten. Voorlichting en Educatie en natuurgerichte recreatie hebben daarin een belangrijke ondersteunende rol.*
- *Ondersteunen van het bestuurlijk draagvlak.*
- *Inzetten van de brede netwerken van het IVN. Het IVN heeft op provinciaal niveau in alle regio's brede netwerken bij o.a. natuur- en milieuorganisaties, Natuur en milieueducatieve centra en provincie- en gemeente bestuurders. Dit netwerk wordt door het IVN ingezet binnen de Nationale Parken.*
- *Zorgdragen voor het gebruik maken van elkaars ervaringen bijvoorbeeld in bijeenkomsten voor coördinatoren en medewerkers Voorlichting en Educatie.*

Doelgroepen
Doelgroepen waarop het beleid van Nationale Parken gericht is zijn o.a. bestuurders, beheerders, minder validen, allochtonen, recreanten, ondernemers, vrijwilligers, omwonenden en organisaties gericht op natuurbeheer en recreatie. In feite een mengeling van intermediairen, organisaties, overheden en individuen.

De te bereiken doelgroepen worden bepaald door het Overlegorgaan in de Nationale Parken. Overlegorganen worden hierbij uiteraard geadviseerd door de coördinatoren. Door goede interne voorlichting met alle betrokkenen wordt hierover beleid opgesteld. Door gestructureerde externe voorlichting worden de beoogde doelgroepen bereikt.

Uiteraard adviseert het IVN ook op dit gebied. Dit advies wordt ingebracht via de Overlegorganen.

2.2 Inhoud van Voorlichting en Educatie voor de komende jaren tot 2007

Wat betreft de toekomst van Voorlichting en Educatie voor de komende jaren wordt onderscheid gemaakt tussen de onderdelen beleid, activiteiten en doelgroepen. De onderwerpen komen voort uit de opgedane ervaringen in de afgelopen jaren. Deze ervaringen zijn het uitgangspunt voor het meerjarenplan 2002-2007. Dit meerjarenplan is opgenomen in Bijlage A. In dit schema staan de activiteiten die het IVN wil ondernemen in de Nationale Parken. In de periode tot 2007 zullen stapsgewijs de verschillende onderwerpen worden uitgewerkt. Per Nationaal Park zal hierover overleg zijn met het Overlegorgaan.

2.3 Uitvoering in de periode van 2002 tot 2007

2.3.1 Basisactiviteiten

Het IVN blijft zich inzetten voor de reguliere basisactiviteiten Voorlichting en Educatie, en wil deze kwalitatief op een nog hoger peil brengen. Reguliere activiteiten zijn:

Beleid:
- *De adviesrol IVN Consulentschappen ten aanzien van Voorlichting en Educatie in Nationale Parken in samenwerking met Werkgroep Voorlichting en Educatie*
- *input leveren aan de Beheer- en Inrichtingsplannen waar het gaat om Voorlichting en Educatie*
- *inspelen op aktuele beleidsontwikkelingen vanuit de rijksoverheid*
- *opstellen van jaarplannen en meerjarenprogramma's in ieder Nationaal Park.*

Activiteiten:
- *coördineren van Voorlichting en Educatie binnen de Nationale Parken*
- *realiseren van een actueel basispakket in alle Nationale Parken*
- *website Nationale Parken onderhouden en verder uitbouwen per Nationaal Park*
- *redactie van nieuwsbrieven die in de Nationale Parken worden uitgegeven*
- *ontwikkelen en onderhouden van een belangrijk netwerk voor terreingebonden Voorlichting en Educatie. Een vrijwilligerskader vormt hiervan een onderdeel.*
- *training van beroepskrachten en vrijwilligers die actief zijn in het Nationaal Park*
- *ontwikkelen en implementeren van educatieve activiteiten voor diverse doelgroepen*
- *evalueren en monitoren van activiteiten*
- *continu werken aan kwaliteits-verbetering van activiteiten (met anderen) binnen het Nationale Park*
- *zorgdragen voor de voorlichting tussen alle betrokkenen bij de Voorlichting en Educatie in het Nationaal Park, bijvoorbeeld door de organisatie van de werkgroep Voorlichting en Educatie*
- *continueren van de bestaande activiteiten van Earth Education of andere natuurbelevingsmethodes en het uitbouwen van deze activiteiten in meerdere Parken*

Aandachtspunten zijn:
- *kwaliteitszorg*
- *programmatische aanpak en aandacht voor continuering/implementatie van activiteiten*

2.3.2. Nieuwe ontwikkelingen

Eén van de doelstellingen van het Nationale Parken Beleid van LNV is het stimuleren van innovatieve activiteiten. Door samen te werken met andere partners en onderling tussen de Parken wordt gebruik gemaakt van elkaars expertise. Ook het samenwerkingsverband (SNP) stimuleert samenwerking tussen alle deelnemers van het Nationale Parken stelsel in Nederland.

Het IVN wil zich inzetten voor innovaties in de komende jaren. Deelname aan activiteiten of pilotprojecten is facultatief, afhankelijk van de situatie van het betreffende Nationaal Park waarbij we denken aan menskracht, landschappelijke mogelijkheden en dergelijke.
Alle nieuwe activiteiten en pilots worden besproken binnen de Overlegorganen. Na goedkeuring worden ze opgenomen in de jaarplannen.

Er wordt met de samenwerkende partijen steeds meer aandacht besteed aan voorzieningen en activiteiten voor minder validen.
In een aantal Nationale Parken is ervaring opgedaan met werkvormen vanuit beleving zoals Earth-Education. In de komende twee jaren moet duidelijk worden of dit voor alle Nationale Parken in het basispakket wordt opgenomen.
In enkele parken wordt nu gewerkt met Earth-Education en worden natuurbelevingstochten georganiseerd. Daarnaast is de internationale samenwerking een innovatieve ontwikkeling. Door het IVN Consulentschap Gelderland is een internationaal project gestart rond het thema minder validen, waarbij samen wordt gewerkt tussen Nationale Parken in Polen en Nederland.

Voor de uitwerking van het meerjarenplan verwijzen we naar bijlage A.

3. FINANCIËN EN INTERNE ORGANISATIE

3.1 Financiën en personele inzet

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) subsidieert de Voorlichting en Educatie van de Nationale Parken. Hiervoor zijn twee budgetten beschikbaar.

Personele budget:
Allereerst is er budget beschikbaar voor een Coördinator Voorlichting en Educatie per Nationaal Park. Het aantal uren verschilt per Park in verband met de besteedbare financiën en de gestegen loonkosten. Daarnaast is er de mogelijkheid voor een educatief medewerker in sommige Parken. Deze financiën gaan in een aantal situaties rechtstreeks naar het IVN landelijk en worden doorgesluisd naar de Consulentschappen waar de coördinatoren (en eventuele medewerkers) in dienst zijn.

Activiteitenbudget:
Het activiteitenbudget voor Voorlichting en Educatie is onderdeel van de algemene bestedingsgelden van het Nationaal Park. Jaarlijks wordt per Park een bestedingsplan vastgesteld. Activiteiten/projecten omtrent Voorlichting en Educatie worden naast de overige projecten beoordeeld en vastgesteld door het Overlegorgaan. Iedere partij binnen het Nationaal Park kan projecten indienen. Daar waar het projecten betreft op het gebied van Voorlichting en/of Educatie zal overleg worden gepleegd met de coördinator.

Voor de begroting van Nationale Parken 2002 zie bijlage D.
Hierin staan per Nationaal Park de kosten vermeld voor de coördinator en medewerker Voorlichting en Educatie. Achter de kosten wordt per park het subsidiebedrag van LNV vermeld. De begroting van het activiteitenbudget Voorlichting en Educatie worden vastgesteld door de Overlegorganen. In het verleden zijn er geen duidelijke schriftelijke afspraken over het onderdeel Voorlichting en Educatie tussen LNV en SNP en IVN vastgelegd. Om die reden wil het IVN toewerken naar een convenant met LNV en SNP. In dit convenant worden afspraken vastgelegd betreffende Voorlichting en Educatie zoals de personele inzet en het leveren van een basispakket aan activiteiten door het IVN voor de komende jaren.

3.2. Taken van de coördinator en de medewerker Voorlichting en Educatie

Sinds 1996 kennen de meeste Nationale Parken twee functies, namelijk coördinatoren Voorlichting en Educatie en medewerkers Voorlichting en Educatie.
In de loop der jaren zijn de taken van de coördinator en de medewerker zich steeds meer gaan uitkristalliseren.

De coördinator Voorlichting en Educatie heeft als belangrijkste taken:
- *adviseren op gebied van Voorlichting en Educatie*
- *opstellen van meerjarenplannen/ jaarplannen*
- *coördineren (en zonodig uitvoeren) van educatieve en voorlichtende activiteiten.*

De educatief medewerker voert de activiteiten uit.

Om de taken helder te scheiden en duidelijk naar buiten te zijn, zijn de functiebeschrijvingen van beide functies herzien in 2001. Zie hiervoor bijlage C.

Voor de toekomst streeft het IVN er naar dat ieder Nationaal Park een coördinator van minimaal 18 uur per week heeft en een educatief medewerker van minimaal 18 uur per week. Eind 2002 wordt nagegaan, in samenspraak met SNP en LNV of de huidige menskracht voldoende is om de doelstellingen op het terrein van Voorlichting en Educatie te verwezenlijken.

3.3 Landelijke coördinatie

In deze paragraaf wordt ingegaan op de landelijke coördinatie en aansturing. Gezien het gegeven (bekend in 2001) dat financiering van de landelijke coördinatie niet meer structureel door het ministerie van LNV wordt verstrekt, staan op pagina 10 twee mogelijkheden. De eerste mogelijkheid gaat uit van een landelijke coördinatie, waarvoor nog een financieringsbron moet worden gezocht. In de tweede mogelijkheid komt de financiering vooral uit het reguliere budget van de Nationale Parken en de Consulentschappen voort.

	Optie 1 (meest optimaal) Kosten apart gefinancierd door LNV of andere externen	Optie 2 (minimaal) Kosten uit parkenbudget en reguliere subsidie consulentschappen
Coördinatie	Minimaal 0,5 fte (18 uur) voor landelijke coördinatie (methodiekontwikkeling, symposia, deskundigheidsbevordering en onderhouden website-pagina) Deze medewerker kan een combinatiefunctie met een reguliere coördinatortaak zijn.	met huidige bezetting van de Nationale Parken
	Algemeen directeur (voorzittersoverleg) provinciaal directeur (secretarissenoverleg)	Algemeen directeur (voorzittersoverleg SNP) Provinciaal directeur (secretarissenoverleg SNP)
	provinciaal directeuren voor regulier werkoverleg en werkbegeleiding	Provinciaal directeuren voor reguliere werkbegeleiding en werkoverleg, Verder ten laste van de Nationale Parken
Coaching	Counterparts tussen coördinatoren en medewerkers onderling	Counterparts tussen coördinatoren en medewerkers onderling
	Reguliere coaching door provinciaal directeur	Reguliere coaching door provinciaal directeur
Kosten	Personeelskosten	Ten laste van de reguliere personeels- en activiteiten budgetten van het Nationaal Park
	Werkbudget voor methodiekontwikkeling symposia en deskundigheidsbevordering	
Kennis-Ontwikkeling	Integratie in de nieuwe website van IVN over Leren voor duurzaamheid (bijhouden van informatie), stimuleren van nieuwe kennisontwikkeling door actieve pilotprojecten in de Nationale Parken	niet
	Opzet van kennisteams waarin door meerdere mensen nieuwe activiteiten ontwikkeld worden of waar aan kwaliteitsverbetering kan worden gewerkt. Deze kennisteams hebben ten allen tijde een tijdelijk karakter en worden opgeheven op het moment dat het product is gerealiseerd	Via mail en reguliere voorlichtingmiddelen kennis uitwisselen en zo nodig ontwikkelen via gezamenlijke projecten in de Nationale Parken
	Jaarlijks een tweedaagse deskundigheidsbevordering voor alle coördinatoren en medewerkers.	Ieder jaar een tweedaagse voor alle coördinatoren en medewerkers
	Jaarlijks minimaal twee reguliere overleggen voor zowel coördinatoren als medewerkers.	niet
Kwaliteits-Zorg	Ontwikkelen van een kader voor monitoringssysteem met mogelijkheden voor maatwerk en regelmatig doelgroepenonderzoek	Ieder park voor zich
Beleid	Uitwerken van de verschillende onderdelen van het meerjarenplan.	wel, maar met huidige bezetting
	Inspelen op actuele beleidsontwikkelingen vanuit de overheid.	wel, maar met huidige bezetting

Overige organisatorische zaken

In het onderstaande overzicht staan de verschillende overlegvormen die het stelstel Nationale Parken kent met daarachter de vertegenwoordiging vanuit het IVN (Consulentschap).

Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP):
- Voorzittersoverleg:
- Algemeen directeur (advieslid)

Secretarissenoverleg:
Provinciaal directeur (advieslid)

Overlegorgaan:
- Provinciaal directeur (in sommige parken lid, in andere adviserend lid of toehoorder)
- Coördinator (in sommige parken adviserend lid, in andere toehoorder)

Beheerscommissie:
- Coördinator (advieslid)
- **Werkgroep Voorlichting en Educatie:**
- Provinciaal directeur (voorzitter)
- Coördinator (secretaris)

Het IVN streeft ernaar om alle provinciaal directeuren zitting te laten nemen in het Overlegorgaan. Juist omdat natuur en milieu-educatie een van de vier hoofddoelstellingen van het Nationaal Park is. Het is belangrijk dat binnen discussies Voorlichting en Educatie een belangrijk aandachtspunt blijft. Tevens is het belangrijk om de lijnen naar het SNP, de voorzitters en secretarissen en de andere leden van het Overlegorgaan vast te houden en waar nodig te verstevigen.

Deskundigheidsbevordering/training van de medewerkers Voorlichting, Communicatie en Educatie is mensenwerk. Mensenwerk houdt in: het voortdurend bijscholen van die mensen op nieuwe ontwikkelingen en inzichten zowel op inhoudelijk terrein als vaardigheden. Ieder IVN Consulentschap zorgt , in samenwerking met het landelijk IVN, voor de begeleiding en deskundigheidsbevordering van haar medewerkers. Tevens is er ruimte en budget voor de medewerkers om studiedagen of congressen bij te wonen. Het brede netwerk van de IVN Consulentschappen (met natuur- en milieuorganisaties en NME-centra in de regio, bestuurscontacten in de provincie etc.) kan via de IVN medewerkers ingezet worden in de Nationale Parken. De aanwezige kennis bij deze organisaties is een informatiebron voor het IVN.

Werkoverleg

Regulier werkoverleg vindt plaats tussen leidinggevende en medewerkers van het IVN. Regelmatig is er overleg tussen directie en individuele medewerkers. Daarnaast is er ruimte voor intervisie. Maar ook de coördinatoren onderling begeleiden elkaar. Zo is er een buddy-systeem: in koppels van twee heeft men regelmatig contact met elkaar over het werk. Minimaal één keer per jaar komen de coördinatoren bijeen voor een tweedaagse, die wordt georganiseerd en begeleid door de coördinatoren en een directeur van één van de IVN Consulentschappen. Beleidsontwikkelingen, maar ook vernieuwing van het Parkenbeleid, ontwikkelingen op het gebied van Voorlichting en Educatie komen aan bod en uiteraard is er aandacht voor uitwisseling. Ook de educatieve medewerkers van de Nationaal Parken komen jaarlijks minimaal 2 dagen bijeen om overleg te voeren over methodiekontwikkeling en uitwisseling van kennis en ervaring.

3.4 Werkgeverschap en opdrachtgeverschap

Gedurende de laatste jaren is gebleken dat aansturing van Voorlichting en Educatie in Nationale Parken een bijzondere dimensie heeft met het LNV als algemeen opdrachtgever en het Overlegorgaan in de rol van zowel klant als opdrachtgever wat betreft activiteiten en het IVN tenslotte als werkgever. In de werkgeversrol wordt gezorgd voor aansturing en deskundigheidsbevordering en kan gebruik gemaakt worden van het NME-netwerk. Een goede afstemming tussen alle partijen Dagelijks Bestuur van het Overlegorgaan, coördinator, IVN, management en LNV is belangrijk en de provinciaal directeur speelt hierin een voorname rol.

De meerwaarde van de huidige constructie, namelijk dat het IVN de coördinatoren en medewerkers Voorlichting en Educatie als werkgever aanstuurt en inhoudelijk begeleidt, is nog steeds van kracht. IVN zorgt voor inhoudelijke begeleiding op natuur- en milieueducatieve activiteiten en er is sprake van kruisbestuiving van andere inhoudelijke onderwerpen of methoden. Juist doordat er een nauw verband bestaat met natuur- en milieueducatieve activiteiten voor andere doelgroepen, zoals basis en voortgezet onderwijs, vrijwilligers, recreanten, kunnen activiteiten in het Nationaal Park verder ontwikkeld worden. Er wordt gestreefd naar kruisbestuiving tussen de verschillende natuur- en milieueducatieve activiteiten binnen een IVN Consulentschap, maar ook kruisbestuiving tussen de activiteiten van de verschillende IVN Consulentschappen en Nationale Parken landelijk.

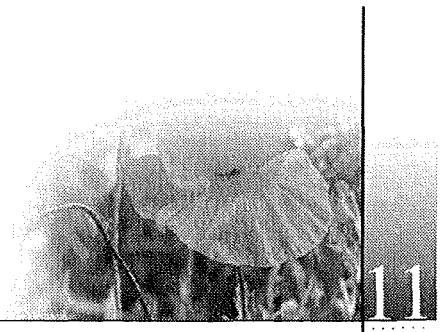

4. RELATIE SAMENWERKINGS-VERBAND NATIONALE PARKEN EN MINISTERIE VAN LNV

Per 1 januari 1996 is het Samenwerkingsoverleg Nationale Parken gestart. Dit overleg heeft de volgende functies:

a uitwisselen van informatie, kennis en ervaring op het gebied van beheer, inrichting, Voorlichting en Educatie en recreatie tussen de parken onderling en tussen de parken en andere organisaties (zowel nationaal als internationaal)

b onderhouden van contacten (onder meer met LNV) over algemene onderwerpen voor het Nationale Parkenstelsel; signaleren van tendensen, ontwikkelingen en knelpunten; doen van voorstellen terzake

c ontwikkelen, coördineren van gemeenschappelijke projecten onder meer op het gebied van Voorlichting en Educatie, onderzoek en monitoring

d bieden van advies en ondersteuning aan nieuwe Nationale Parken in oprichting.

Het Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP) startte als een overlegplatform van voorzitters en secretarissen van het Overlegorgaan en vertegenwoordigers van LNV. Later is bij dit overleg het IVN aan tafel komen zitten omdat zij de taken van Voorlichting en Educatie bij de Nationale Parken uitvoert. Het SNP vergadert 6 keer per jaar. Er wordt informatie op praktijk- en werkvloerniveau uitgewisseld en er worden gemeenschappelijke beleidszaken besproken. Het SNP kent twee overlegstructuren; het Voorzittersoverleg en het Secretarissen-overleg. In beide gremia heeft het IVN een adviserende rol over de doelstelling Voorlichting en Educatie. Daarnaast wordt indien nodig bilateraal overleg gevoerd.

Het IVN hecht grote waarde aan de samenwerking van de Nationaal Parken. Uit het oogpunt van de inhoud van Voorlichting en Educatie is het belangrijk om een samenhangend stelsel van Nationale Parken te hebben. Voor een bezoeker is het helder door het aanbod van activiteiten dat men een Nationaal Park bezoekt. Daarnaast is het, uit het oogpunt van efficiency, belangrijk om samen te werken. Ontwikkelde producten en educatieve activiteiten kunnen in meerdere gebieden uitgevoerd worden.

Voor de jaren 2002 – 2007 wordt het overleg tussen IVN, LNV en SNP gecontinueerd en verbeterd door:

- afspraken in convenantvorm
- regelmatig voortgangsgesprekken die leiden tot nieuwe afspraken
- continu aandacht voor kwaliteitsverbetering.

Als bijlagen treft u achtereenvolgens aan:

Bijlage A: *Meerjarenplan 2002-2007*

Bijlage B: Gerealiseerde beleidsdoelstellingen V&E

Bijlage C: Hoofdtaken van de coördinator en medewerker V&E

Bijlage D: Begroting en personele bezetting Nationale Parken in 2002

Bijlage E: Inhoud basispakket Nationale Parken

Bijlage F: Wat is natuur- en milieueducatie?

BIJLAGE A MEERJARENPLAN 2002 – 2007

	Onderwerp	Uitleg	Doelen/effecten	Periode
Beleid	Aansluiten bij beleidsontwikkelingen op het terrein van natuurbehoud en natuurontwikkeling van de overheid, zoals de nota Mensen voor Natuur, Natuur voor mensen, Extra Impuls activiteiten en leren voor duurzaamheid.	Steeds wordt aansluiting gezocht in de activiteiten op het terrein van Voorlichting en Educatie bij beleidsontwikkelingen. Wenselijk is op landelijk niveau binnen het IVN een aanspreekpunt te creëren voor deze beleidsontwikkelingen.	Ontwikkelingen signaleren en vertalen naar consequenties en kansen voor voorlichting- en educatiebeleid voor Nationale Parken.	2002 – 2007 (continu proces)
	Aansluiten bij Nederland Natuurlijk, bouwstenen voor een Nationaal Natuuroffensief.	In deze nota worden voorstellen gedaan om ons land verstandig in te richten. Deze informatie moet actief deel gaan uitmaken van het denken en doen van mensen. In de Nationale Parken zal, na overleg met het Overlegorgaan, nauw worden aangesloten bij deze informatie, onder andere bij activiteiten en in samenwerking met andere deelnemende partijen.	De informatie van deze nota: het dichterbij brengen van de groene leefwereld, overbrengen op een brede groep mensen. Binnen Nationale Parlen in activiteiten aansluiten op de inhoud van deze nota.	2004 – 2007 (continu proces)
	Meerjaren thema IVN.	In de jaarplannen van de Nationale Parken wordt (zo mogelijk) aangehaakt bij het landelijk vastgestelde thema van IVN. Hierbij worden ook de IVN afdelingen betrokken.	Landelijke uitstraling Nationale Parken en IVN bij activiteiten en voorlichting van Nationale Parken.	2002 – 2007 Jaarlijks vaststellen
	Uitbouwen het Nationale Parken stelsel en meerwaarde inzichtelijk maken.	Samenwerking en uitstraling van Nationale Parken vergroten. Door gezamenlijke activiteiten en arrangementen te ontwikkelen, gezamenlijke huisstijl te voeren, gezamenlijke symposia te organiseren, publicaties te verzorgen en een landelijke website Nationale Parken te lanceren. Dit wordt gestimuleerd vanuit het IVN en Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP).	Draagvlak en bekendheid van Natonale Parken in Nederland vergroten.	2002 – 2007 (continu proces)
	Aansluiten bij cultuurhistorische waarden en aardkundige monumenten.	Historisch gezien is er een duidelijke relatie tussen cultuur en natuur. In Nationale Parken wordt gestreefd naar meer samenwerking met cultureel erfgoed en de relatie met de leefomgeving, natuur en milieu. Zo zijn bv. aardkundige monumenten en Belvedère goede aanknopingspunten in Nationale Parken voor voorlichting en leerprocessen/educatie.	Door Voorlichting en Educatie het verband tussen cultuur en natuur laten zien aan het publiek.	Resultaat in 2005
	Internationale samenwerking.	Beoordelen of meer internationale samenwerking tussen parken mogelijk is. Hoofdredenen voor internationale samenwerking zijn: uitwisselen van kennis en ervaring, mogelijkheden voor verkrijgen subsidie en de Nederlandse Nationale Parken profileren in het buitenland.	Aansluiting zoeken bij internationale netwerken en samenwerkingsverbanden aangaan.	2004 – 2006 In 2006 zijn (on)mogelijkheden bekend en wordt advies uitgebracht over internationale samenwerking.
	Internationale samenwerking	Er zijn enkele Nationale Parken actief bezig met internationale samenwerkingsverbanden. Er wordt met name gewerkt aan kennisuitwisseling en in sommige Nationale Parken aan gezamenlijke projecten. Mogelijkheden bekijken om internationaal samen te werken met andere internationale Parken.	Kennis uitwisseling en promoten van de Nationale Parken over de grens. Kennis uitwisselen en meer bekendheid voor Nationale Parken.	2002 – 2007 (continu proces dat n.a.v. onderzoek IVN in 2006 beslag moet krijgen in meerdere Nationale Parken)

	Onderwerp	Uitleg	Doelen/effecten	Periode
	Alliantie natuurgerichte recreatie en Voorlichting en Educatie	Door middel van het informeren van recreant en activiteiten organiseren voor deze doelgroep, zorg en betrokkenheid bij hun (verblijfs)omgeving creëren.	Recreant gaat bewust met omgeving om en zorgt hier ook voor (tijdens verblijf). Bekendheid van het gebied en de schoonheid hiervan wordt vergroot	2002 – 2007 (continu proces)
Methode / Ontwikkeling	Van voorlichting en educatie naar Voorlichting, educatie en communicatie.	IVN pleit voor de term communicatie. Niet alleen het invoeren van deze term, maar ook het handelen hiernaar. Voorlichting is meestal éénzijdig, communicatie een tweezijdige actie. IVN streeft naar tweezijdige communicatie en participatie. Dit wordt in 2002 met LNV en SNP besproken. Verder is het van belang om helder te maken wat de samenhang tussen voorlichting, educatie en communicatie is.	Wederzijdse communicatie bevorderen zodat wissel- werking tot stand komt tussen alle betrokken partijen.	Vanaf 2002 (continu proces)
	Innovatie van inhoud: via natuur- en milieueducatie naar duurzaamheid.	Het IVN is zeer actief op het thema duurzaamheid, binnen diverse projecten/activiteiten. Juist in Nationale Parken kan deze nieuwe denkrichting ook verder worden uitgewerkt. Door samenwerking met een veelheid aan partners kan het thema duurzaamheid binnen een brede groep worden geïntegreerd.	Bestuurlijke verankering en maatschappelijk integratie van het thema duurzaamheid en leefbaarheid.	2004 – 2007 (continu proces)
Activiteiten	Basispakket Voorlichting en Educatie in de Nationale Parken actualiseren.	Er is een basispakket voor ieder Nationaal Park in Nederland. Ieder pakket is te gebruiken voor een brede doelgroep en bevat basisinformatie over het betreffende Nationaal Park. Dit pakket wordt geactualiseerd en verbreed zodat het bruikbaar is voor vele doelgroepen. Zie bijlage D.	Een bruikbaar en actueel pakket aan informatie aanbieden.	2002 – 2005 In 2005 hebben alle Nationale Parken dit pakket actueel en ingevoerd.
	Bijscholing vrijwilligers	Voortdurend wordt gewerkt aan het bijscholen van vrijwilligers die werkzaam zijn binnen het Nationaal Park. Jaarlijks wordt een aanbod vanuit de coordinator opgesteld.	Voordurend deskundige vrijwilligers	2002 – 2007 continu proces
	Website	Er is in 2001 een landelijke website ontwikkeld voor alle Nationale Parken in Nederland (*www.nationale-parken.nl*). Ieder Nationaal Park zal op deze website aanhaken met een eigen site vanaf 2002. De eigen site zal weer linken naar andere sites.	Bekendheid van Nationale Parken vergroten en informeren van het publiek over de Nationale Parken afzonderlijk.	2002 – 2003 In 2003 zijn alle websites 'in de lucht'.
	Publiciteit	Landelijk zorgen voor publiciteit rondom Nationale Parken. Door bundeling van artikelen over Nationale Parken (die gepubliceerd zijn in Mens en Natuur), bij activiteiten en ontwikkeling van producten publiciteit regelen en deze activiteiten en producten ook onderling uitwisselen.	Bekendheid van Nationale Parken vergroten en de waarde van Nationale Parken inzichtelijk maken aan publiek. Hierdoor wordt draagvlak vergroot.	2002 – 2007 Continu proces. In 2004 bundeling uitgeven over Nationale Parken wanneer het aantal Nationale Parken is gerealiseerd.
	Natuurtheater	Er is in diverse Nationale Parken al een pilot geweest voor natuurtheater. In de meeste Nationale Parken zullen deze voorstellingen worden voortgezet en uitgebouwd. Er worden ook nieuwe voorstellingen ontwikkeld voor diverse doelgroepen (bv. minder validen). Deze voorstellingen kunnen rouleren binnen de Nationale Parken.	Via theatervoorstellingen het publiek op een andere (speelse) manier naar natuur laten kijken.	2002 – 2007 Ieder jaar verbeteringen van programma en verbreding van de doelgroep.

	(Veluwe) Rangers	Op de Veluwe wordt ervaring opgedaan met het concept Veluwe Ranger: een goed opgeleide gastheer/-vrouw in het natuurgebied. Deze gastheer/-vrouw heeft als primaire taak het publiek begeleiden en informeren. Het IVN onderzoekt of dit concept een kans heeft om te introduceren in andere Nationale Parken (raakvlakken met natuurgerichte recreatie).	Onderzoek naar haalbaarheid van de introductie van goed opgeleide gastheren/-vrouwen in de natuurgebieden die het publiek kunnen begeleiden en informeren.	2002 – 2005 In 2005 is het onderzoek afgerond en een beslissing genomen over het al dan niet introduceren van dit concept in andere Nationale Parken
	Aansluiten bij cultuurhistorische waarden en aardkundige monumenten.	Door middel van educatie-materiaal en activiteiten het verband tussen natuur en cultuur duidelijk maken.	Verbanden cultuur – natuur duidelijk maken.	2005 Indien eerder mogelijk dan eerder
	Bezoekerscentra	In diverse Nationale Parken zijn bezoekerscentra gerealiseerd of worden deze ontwikkeld. In andere Nationale Parken wordt gesproken over het oprichten van bezoekerscentra. Het IVN zal op dit thema de Overlegorganen adviseren en waar nodig onderzoek verrichten naar de functie en haalbaarheid van een centrum in een Nationaal Park De rol van Voorlichting en Educatie inbrengen in het beleid omtrent bezoekerscentra.	Voor verdere planvorming onderzoek doen naar bezoekerscentra. Dit om de haalbaarheid en de functie helder te krijgen.	Continu proces (al naar gelang de plannen binnen de Nationale Parken)
	Minder validen	In 2000 is een internationaal project gestart rond het thema minder validen in Nationale Parken in Polen en Nederland. Er wordt kennis en ervaring uitgewisseld op het gebied van Voorlichting en Educatie in de Nationale Parken aan minder validen en het aanbrengen van voorzieningen voor deze doelgroep.	Uitwisseling van ervaring op het terrein van Voorlichting en Educatie aan minder validen vanuit Natonale Parken. Hierbij handvaten krijgen voor beleid en uitvoering van het beleid op dit gebied.	Medio 2002 informatie beschikbaar stellen op cd-rom.
	Duidelijke visie schrijven voor periode tot 2007 dat extern gericht is. Evaluatie huidige beleidsplan en opstellen nieuw plan 2007 – 2012	Visie IVN op de taak Voorlichting, Communicatie en Educatie schrijven en deze extern publiceren. Naar aanleiding van ervaringen het huidige beleidsplan evalueren met LNV en de Overlegorganen. Op basis hiervan een nieuwe beleidsplan opstellen.	Doelen stellen voor het beleid van het IVN binnen Nationale Parken in Nederland en bekijken of de doelen zijn gerealiseerd (monitoring).	2004 tussentijdse evaluatie/monitoring 2006 – 2007 eindevaluatie
Innovatie	Ontdekken, uitwerken en implementeren van nieuwe, innovatieve projecten en ideeën.	Vernieuwend werken op het gebied van Voorlichting en Educatie impliceert dat er continu wordt gezocht naar nieuwe vormen, ideeën en kennis op het gebied van Voorlichting en Educatie. Deze kennis wordt ingebracht in het beleid van de Nationale Parken.	Vernieuwing van Voorlichting en Educatie implementeren binnen Nationale Parken.	2002 – 2007 (continu proces)
Organisatie	Samenwerking IVN -SNP - LNV	Toewerken naar afspraken in een convenant (over basispakket Voorlichting en Educatie en minimum aantal uren coördinatie voorlichting en educatie).	Helderheid omtrent afspraken.	2003
	Meerjarenbegroting	Voorlichting en Educatie is niet een kwestie van één jaar. Daarom toewerken naar meerjarenbegroting en meerjaren afspraken. Deze afspraken inbrengen in de bestedingsplannen van de Nationale Parken.	Helderheid omtrent financiën.	2003
	Deskundigheidsbevordering en werkoverleg	Is een continu aandachtsgebied. Minimaal twee dagen per jaar reserveren voor onderlinge uitwisseling. Tevens wordt tijd gereserveerd voor deskundigheidsbevordering.	Door uitwisseling wordt elkaars kennis en ervaring gedeeld en benut. Vergroot kwaliteit van werken.	2002 – 2007 (continu proces)

BIJLAGE B GEREALISEERDE BELEIDSDOELSTELLINGEN VOORLICHTING EN EDUCATIE TOT 2001

Sinds 1986 is in de bestaande Nationale Parken veel ervaring opgedaan met de verwezenlijking van de doelstellingen die zijn vastgesteld in het Nationale Parken Beleid van het ministerie van LNV. Uitgangspunten zijn de doelstellingen die door het ministerie van LNV zijn geformuleerd zoals in deze nota opgenomen onder punt 1.1. blz. 4. Er is in 1997 een beleidsplan Nationale Parken gemaakt door het IVN (voor de jaren 1997 – 2000). Deze meerjarenvisie, en de gerealiseerde doelstellingen, zijn een vervolg op dit plan. De ervaringen uit deze voorgaande periode hebben (mede) de visie bepaald voor de komende jaren.

Hieronder volgt een opsomming van gerealiseerde doelstellingen en projecten binnen de Nationale Parken.

Doelstellingen LNV	Wat is gerealiseerd?	Waar?
Voorlichting en Educatie integraal opnemen in de beheers- en inrichtingsplannen.	In alle beheers- en inrichtingsplannen is een hoofdstuk Voorlichting en Educatie opgenomen.	Alle Nationale Parken die een goedgekeurd beheers- en inrichtingsplan hebben.
Natuur- en milieueducatie vervult een voorbeeldfunctie.	Blijft continu actuele doelstelling. In alle Parken is men steeds weer op zoek naar vernieuwing en innovatie. Het IVN stimuleert dit.	Heeft aandacht van alle Nationale Parken.
Natuur- en milieueducatie leidt tot een spin-off in de ruime omgeving van het Nationaal Park.	Arcadis toets Earth Education proefprojecten Workshops earth education voor NME werkveld Bespreking van zaken rondom Nationale Parken in Nederland binnen IVN consulentschappen	Oosterschelde Biesbosch en Loonse en Drunense Duinen Biesbosch en Loonse en Drunense Duinen Alle provincies
Aanbrengen voorzieningen voor minder validen.	Paden voor minder validen Excursies voor blinden/slechtzienden Belevingstochten voor diverse doelgroepen Blindenpad Toegankelijkheid vergroten voor minder validen (bv. aanleg parkeerplaatsen, steigers en paden) Excursies voor electrokar/auto.	Duinen van Texel, Utrechtse Heuvelrug, De Groote Peel, De Maasduinen, Loonse en Drunense Duinen, De Meinweg, Oosterschelde, Sallandse Heuvelrug, Dwingelderveld, Schiermonnikoog, Weerribben, Veluwe.
Planmatig (laten) ontwikkelen en continueren van een basispakket van middelen voor Voorlichting en Educatie in de bestaande en nieuw in te stellen Nationale Parken.	Plan ontwikkeld voor basispakket van middelen. Basispakket ontwikkeld en ingevoerd in de regio. Basispakketten aangepast aan andere doelgroepen (bv. minder validen) Uitbreiding op basispakket (bv. natuurbelevingstocht of diaseries)	Landelijk Alle bestaande Nationale Parken (m.u.v. Nationale Parken i.o.) De Meinweg, De Groote Peel, De Maasduinen, Veluwe, Duinen van Texel

Doelstellingen LNV	Wat is gerealiseerd?	Waar?
Ontwikkelen en onderhouden van een voor de regio belangrijk netwerk voor terreingebonden Voorlichting en Educatie. Een vrijwilligerskader (al dan niet opgeleid door het Nationale Park) vormt hiervan een onderdeel.	In alle Nationale Parken is een netwerk opgebouwd en wordt goed onderhouden. Goede samenwerking met diverse doelgroepen (bv. terreinbeheerders, vrijwilligersgroepen, NME-centra, IVN afdelingen etc.). Goede samenwerking met toeristische branche (bv. organiseren van gezamenlijke arrangementen en uitwisseling van kennis en ervaring).	In alle Nationale Parken
Bevorderen van de deskundigheid van vrijwilligers en beroepskrachten die in de verschillende parkenregio's de Voorlichting en Educatie uitvoeren.	Opleiden en bijscholen vrijwilligers (bv. natuurgidsencursus en basiscursussen) Specifieke cursussen Eénmalige cursussen/trainingen Trainen van gastheren/-dames Deskundigheidsbevordering coördinatoren en medewerkers.	Oosterschelde, Zuid-Kennemerland, Loonse en Drunense Duinen, Duinen van Texel, Drents-Friese Wold, Weerribben, Dwingelderveld, Biesbosch, Veluwe, De Groote Peel, De Meinweg en De Maasduinen. Lauwersmeer, Alde Feanen, Drents-Friese Wold, De Groote Peel, De Meinweg, De Maasduinen, en Veluwe. Lauwersmeer, Alde Feanen en Veluwe. Door IVN landelijk georganiseerd (intervisiedagen voor coördinatoren en medewerkers, bijscholing van Coördinatoren en medewerkers).
Kwaliteitsbewaking van de producten van Voorlichting en Educatie volgens de nieuwste inzichten.	IVN zorgt landelijk bij alle Nationale Parken voor bewaking kwaliteit voorlichting en educatie d.m.v. werkoverleggen en coaching. Opzetten en invoeren kwaliteitszorgsysteem. Monitoring en evaluatie.	Alle Nationale Parken De Groote Peel, De Maasduinen, De Meinweg en Biesbosch. Oosterschelde, Loonse en Drunense Duinen, De Groote Peel, De Maasduinen, De Meinweg, De Weerribben, Dwingelderveld, Drents-Friese Wold en Biesbosch.

Doelstellingen LNV	Wat is gerealiseerd?	Waar?
Vernieuwing van de producten van Voorlichting en Educatie volgens de nieuwste inzichten.	Nieuwste inzichten bijhouden en communiceren. Arrangementen opstellen met andere partijen (bv. veldwerk). Opzetten project voor allochtonen. Programma voor minder validen. Earth education/ natuurbelevingstochten.	IVN Landelijk (voor alle Nationale Parken). Loonse en Drunense Duinen, Drents-Friese Wold, Dwingelderveld, De Weerribben, De Groote Peel, De Meinweg, de Maasduinen en Oosterschelde. Duinen van Texel. Schiermonnikoog, Duinen van Texel, De Groote Peel, De Meinweg, De Maasduinen, Sallandse Heuvelrug, Schiermonnikoog, Utrechse Heuvelrug, Weerribben en Veluwe. Drents-Friese Wold, Duinen van Texel, Dwingelderveld, De Groote Peel, De Maasduinen, De Meinweg, Loonse en Drunense Duinen, Oosterschelde, Schiermonnikoog, Utrechtse Heuvelrug, Weerribben, Zuid-Kennemerland en Veluwe.
Zorgdragen voor de uitstraling van planmatige aanpak, kwaliteitszorg en vernieuwing om een daadwerkelijke voorbeeldfunctie te kunnen vervullen.	Opstellen jaarplannen Opstellen meerjarenplannen Kwaliteitsmonitoring Landelijke huisstijl (uitstraling)	Alle Nationale Parken Alle Nationale Parken De Groote Peel, De Meinweg, De Maasduinen en Oosterschelde. Landelijk georganiseerd vanuit IVN en Samenwerking Nationale Parken (SNP).
Verder ontwikkelen en operationaliseren van een beleid voor Voorlichting en Educatie, onder andere gericht op de instandhouding van Nationale Parken als onderdeel van de ecologische hoofdstructuur.	Voortdurend aandachtspunt bij verschillende activiteiten. Door opstellen en uitvoeren van (meer)jaarplannen en deze in te brengen en te verspreiden onder grote groep betrokkenen wordt draagvlak gecreëerd. Beleid van Nationale Parken maakt deel uit van beleid IVN, maar ook van gemeenten en provincies. Hierdoor is draagvlak voor beleid groot bij deze instanties.	Landelijk
Publiciteit	Een artikelenserie in het landelijke blad Mens en Natuur over alle Nationale Parken. Vele publicaties over de Nationale Parken afzonderlijk bij instellingsdagen, activiteiten e.d.	Landelijk van 1999 – 2001 Per Nationaal Park afhankelijk van oprichtingsdatum en instellingsdatum.

Overige doelstellingen en pilotprojecten

Doelstellingen IVN periode 1997 – 2000	Wat is gerealiseerd?	Waar?
Ontwikkelen van voorlichtingproducten	Nieuwsbrief en algemene folder Website	In alle Nationale Parken Landelijke site (www.nationale-parken.nl) is ontwikkeld en 'in de lucht'. Een eigen site hebben de parken: Biesbosch, Alde Feanen, De Groote Peel, De Maasduinen en De Meinweg en Zuid-Kennemerland
Aanbod voor scholen	Er is een aanbod voor scholen ontwikkeld en hiermee wordt ook in diverse Nationale Parken gewerkt	Alde Feanen, Biesbosch, Drents-Friese Wold, Duinen van Texel, Dwingelderveld, De Groote Peel, De Maasduinen, De Meinweg, Loonse en Drunense Duinen, Oosterschelde, Veluwe.
Voorzieningen en/of activiteiten voor minder validen	In de Nationale Parken richt men zich ook op speciale doelgroepen (zoals bv. minder validen). Dit gebeurt door aanleg van speciale paden en het organiseren van speciale activiteiten gericht op deze doelgroep	Duinen van Texel, de Groote Peel, De Maasduinen, De Meinweg, Sallandse Heuvelrug, Schiermonnikoog, Utrechtse Heuvelrug, Weerribben, Veluwe en Zuid-Kennemerland.
Organiseren van natuurtheater en natuurbelevingstochten	Om het publiek op een andere manier naar natuur te laten kijken worden in de Nationale Parken natuurbelevingstochten georganiseerd en/of natuurtheatervoorstellingen	Drents-Friese Wold, Duinen van Texel, Dwingelderveld, Loonse en Drunense Duinen, De Groote Peel, De Maasduinen, De Meinweg, Oosterschelde, Sallandse Heuvelrug, Schiermonnikoog, Utrechtse Heuvelrug, Weerribben, Zuid-Kennemerland, Veluwe.
Organiseren van informerende exposities en dialezingen over het Nationaal Park	Om het publiek te informeren organiseren de Nationale Parken expositiesp over het gebied en dialezingen.	Alde Feanen, Duinen van Texel, Loonse en Drunense duinen, Utrechtse Heuvelrug
Internationale samenwerking	In diverse Nationale Parken wordt gewerkt aan internationale samenwerkings-verbanden met andere parken. Doel is het uitwisselen van kennis en ervaring, gezamenlijke projecten en activiteiten opzetten en wederzijdse promotie van de parken. In 2000 is tevens een internationaal project gestart rond het thema minder validen.	Grenspark Zoom Kalmhoutse Heide, Oosterschelde, Biesbosch, de Maasduinen, de Meinweg, Veluwe.

Voetnoot:
Veluwe is weliswaar geen Nationaal Park. In het kader van de Veluwe Rangers worden gelijksoortige acitviteiten georganiseerd.

BIJLAGE C HOOFDTAKEN

Coördinator Voorlichting en Educatie (V&E) Nationaal Park (NP)

Doelstelling van de functie
De Coördinator Voorlichting en Educatie is verantwoordelijk voor de realisering van de doelstellingen van het Nationaal Park met betrekking tot natuur- en milieueducatie en voorlichting, middels initiëren, coördineren, advisering en begeleiding.

- *De coördinator kan ook verantwoordelijk zijn voor het bovengenoemde m.b.t. meer dan 1 Nationaal Park. De coördinator heeft dan te maken met* meerdere *werkgroepen V& E.*

Plaats van de functie in de organisatie en beslissingsbevoegdheid
De Coördinator Voorlichting & Educatie legt verantwoording af aan en ontvangt leiding van de directeur van het IVN-Consulentschap NME. Daarnaast rapporteert de Coördinator over de voortgang van de werkzaamheden aan het Overlegorgaan en de werkgroep V&E. De Coördinator is verantwoordelijk voor de inhoudelijke aansturing van de medewerker V&E.

De Coördinator is verantwoordelijk voor:
- *het opstellen en realiseren van het (meerjaren-)programma Voorlichting & Educatie en het daaruit voortvloeiende jaarprogramma V&E, advisering over de juiste toepassing van methoden en instrumenten daarbij en budgetbewaking van de diverse projecten en activiteiten uit het (meerjaren-)programma V&E.*
- *de advisering van in het Nationaal Park aanwezige NP-actoren op het gebied van voorlichting en educatie.*
- *de voorbereiding + verslaglegging van - en de voortgang binnen - de vergaderingen van de werkgroep V&E. De medewerker V&E kan daarbij assistentie verlenen.*
- *tijdige signalering van knelpunten in de uitvoering van alle aspecten van NME- en voorlichtingsbeleid in het NP.*

Medewerker Voorlichting en Educatie (V&E) Nationaal Park (NP)

Doelstelling van de functie
De medewerker Voorlichting en Educatie is verantwoordelijk voor de (mede)realisering van de doelstellingen van het Nationaal Park met betrekking tot natuur- en milieueducatie en -voorlichting middels het uitvoeren van projectactiviteiten, het opzetten en verzorgen van opleidingen en het ontwikkelen van voorlichtings- en educatief materiaal. Daarnaast draagt de medewerker V&E op basis van ontwikkelde ideeën en activiteiten concrete projectvoorstellen aan voor of binnen het jaarprogramma V&E.

Plaats van de functie in de organisatie en beslissingsbevoegdheid
De medewerker V&E ontvangt leiding van de directeur van het IVN-Consulentschap NME en legt aan hem verantwoording af en rapporteert over de voortgang van de werkzaamheden. De medewerker V&E rapporteert inhoudelijk ook aan de Coördinator V&E NP en de werkgroep V&E NP. De Coördinator is verantwoordelijk voor de inhoudelijke aansturing van de medewerker V&E.

Werkzaamheden van de medewerker
Voor wat betreft de beslissingsvrijheid met betrekking tot de uitvoering werkt de medewerker V&E binnen het kader van het jaarprogramma V&E, alsmede binnen de beleidskaders van het IVN consulentschap en van de overkoepelende (landelijke) beleidskaders omtrent nationale parken. Het resultaat van de werkzaamheden is meestal omschreven middels uitgangspunten of project-omschrijving en wordt uiteindelijk gedefinieerd in outputtermen.

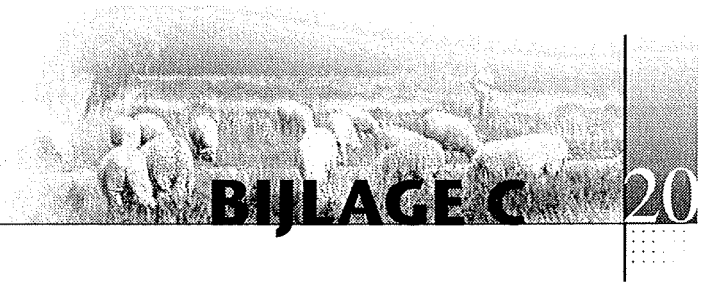

BIJLAGE D

BEGROTING 2002 NATIONALE PARKEN/toezegging LNV IN EURO'S

Per 1,0 FTE		Coordinator Nat.Parken € 85680		Uitv.educ. medewerker € 77520	Totale kosten IVN	Subsidie-LNV 2002	Verschil
Nationaal Park:	formatie coordinator		formatie medewerker				
Schiermonnikoog	0,528	45239	0	0	45239	37197	8042
Lauwersmeer	0,5	42840	0,5	38760	81600	75856	5744
Oude Venen	0,5	42840		0	42840	35218	7622
Dwingelderveld	0,333	28531		0	28531	23478	5053
Drents Friese Woud	0,333	28531	0,5	38760	67291	59325	7966
De Hamert	0,333	28531		0	28531	23479	5052
De Meinweg	0,333	28531		0	28531	23479	5052
Groote Peel	0,333	28531		0	28531	23479	5052
Zuid Kennemerland	0,555	47552	0,639	49535	97088	90912	6176
Texel	0,444	38042		0	38042	35218	2824
Biesbosch	0,444	38042		0	38042	28194	9848
Loonse en Drunense Duinen	0,444	38042	0,444	34419	72461	60022	12439
Oosterschelde	1,0	85680	1,0	77520	163200	142130	21070
Utrechtse Heuvelrug	0,444	38042		0	38042	37734	308
Sallandse Heuvelrug/ Weerribben	0,667	57149	1,0	77520	134669	130390	4279
TOTAAL	7,191	616125	4,08	316514	932639	826111	106528

NP.2002.1

BIJLAGE E

INHOUD BASISPAKKET NATIONALE PARKEN

	Basispakket gerealiseerd tot 2001	*Voorstel Basispakket na 2002* *In 2002/2003 wordt gewerkt aan een nieuw voorstel basispakket. Hieronder staat aangegeven waaraan we op dit moment denken.*
Algemeen	• Algemene folder over Nationale Parken • (schriftelijk) Informeren lokale bevolking • Voorlichting beleidsbetrokkenen	• Algemene folder over Nationale Parken • Via nieuwsbrief en website (landelijke en per park) publiek informeren • Alles in 1 landelijke huisstijl • 1 Integraal basispakket dat (met enkele aanpassingen) inzetbaar is voor vele doelgroepen.
Educatie	• Een educatief programma voor basisonderwijs • Een educatief programma voor onderbouw voortgezet onderwijs • Veldwerkprogramma en -locatie • Natuurstudieruimte • Opzetten vrijwilligerskader + bijscholing vrijwilligers • Lezingen over het Nationale Park • Programma voor minder validen.	• Idem als tot 2001 • Programma's uitbreiden met natuurbeleving.
Voorlichting en educatie bruik	• Informatiepanelen • Informatiepanelen en folders in bezoekerscentrum over andere Nationale Parken • Wandelroutes op het terrein (aantal te bepalen door Overlegorgaan) • Wandelroutes/fietsroutes op kaarten/brochures (aantal te bepalen door Overlegorgaan) • Observatiepunten met terreinvoorlichting • Route/toegang voor minder validen	• Idem als tot 2001 maar met aanvulling dat m.b.t. recreatief medegepanelen kunnen reizen (inzetbaar op meerdere plaatsen) • Ontwikkelen belevingstochten • Verzorgen van lezingen voor recreanten • Verzorgen van workshops voor diverse doelgroepen • Informatiemateriaal vertalen • Opstellen voorlichtingplan in ieder Nationaal Park

Een indicatie van de kosten van het basisprogramma per Nationaal Park

a. ontwikkelen en drukken basisfolder	€ 3000,-
b. ontwikkeling en drukkosten nieuwsbrief	€ 4500,-
c. ontwikkeling en onderhouden van website	€ 2500,-
d. educatief programma voor onderwijs	€ 4000,-
e. educatie voor voortgezet onderwijs	€ 4000,-
f. jaarlijks programma voor specifieke doelgropeen	€ 6000,-
g. ontwikkelen van fietsroutes	€ 6000,-

Nog niet meegerekend zijn de reguliere informatiepanelen en exploitatie bezoekerscentra.
Het IVN adviseert de Nationale Parken om het basispakket in ieder Nationaal Park over een aantal jaren verspreid in te voeren. Zowel vanwege de personele inzet als ook de spreiding van de kosten over een aantal jaren. Daarnaast is het belangrijk met de opgedane ervaringen de nieuwe producten te verbeteren. Ambieert een Nationaal Park een hoger kwaliteitsniveau dan gelden andere bedragen.

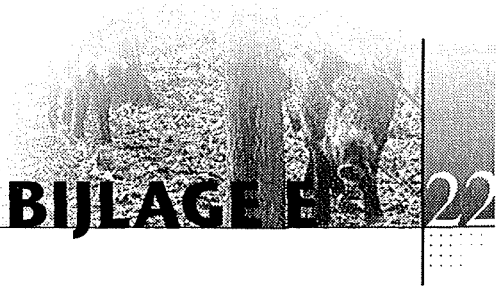

WAT IS NATUUR- EN MILIEUEDUCATIE en Leren voor Duurzaamheid?

De algemene omschrijving van Natuur- en Milieueducatie luidt: het is een vak- of discipline-overstijgende educatie waarin natuur, milieu en samenleving in samenhang aan de orde komen. NME gaat dus nadrukkelijk over natuur, milieu én samenhang. De afgelopen jaren is er op beleidsniveau regelmatig gesproken over de toekomst van natuur- en milieueducatie. NME was in eerste instantie vooral gekoppeld aan ecologische basisvorming: inzicht en kennis over kringlopen en samenhangen in de natuur. Al snel werd de koppeling gelegd naar milieu en leefbaarheid: de onderlinge relaties van de mens met natuur en milieu staan centraal. Kenmerkend voor NME is de aandacht voor de dominante rol van de mens in zijn leefmilieu. NME legt een verband tussen de individuele leefwereld en de samenleving. Inhoudelijk is er veel aandacht voor de ontwikkeling van NME in de richting van 'Leren voor duurzaamheid'. Leren voor duurzaamheid voegt enkele nieuwe dimensies toe: de toekomst en de mondiale samenleving. Duurzaamheid is een begrip dat niet geheel is afgebakend; het gaat over 'hier en nu' en 'daar en straks'. Natuur en milieu zijn geen geïsoleerde beleidsterreinen en Nederland is geen apart eiland in deze wereld. Daarnaast reikt het 'leren' verder. Naast het onderwijs, de traditionele doelgroep voor NME, worden bij leerprocessen over duurzaamheid ook maatschappelijke groepen, ambtenaren en bestuurders, NME Centra en bedrijven betrokken.

Het streefbeeld van de duurzame samenleving is geen statisch beeld, maar een beeld vol dynamiek. Bedoeld wordt een samenleving met in gelijke mate aandacht voor natuur en milieu, de sociaal-culturele én de economische kant van de maatschappij. Leren voor duurzaamheid wil mensen in staat stellen een standpunt te bepalen en hiermee samenhangend gedrag te vertonen, zodat ze een duurzame samenleving mede vorm kunnen geven. Het voegt iets toe aan de al bestaande NME-praktijk. Het gaat vooral om sociaal leren. In welke context weten mensen zich aangesproken en willen zij zich laten beïnvloeden? Daarbij aansluiten met NME-activiteiten vergroot de kans op succes. De toegevoegde waarde voor het IVN Consulentschap is met name het zich steeds blijven inzetten voor het natuur- en milieu-aspect. Het instrumentarium om de duurzame samenleving tot stand te brengen bestaat behalve uit het hierboven geschetste sociale deel natuurlijk ook uit een juridische en een sociaal-economische component.